

Essee R.W. Ungerin teoksesta *The Art of Medieval Technology - Images of Noah the Shipbuilder*

Hannu Matikka

RANGAISTUSPOTKU

... Kello on 23.50 ja siirrymme nyt seuraamaan suoraa lähetystä Wembleyltä...

Yleisö mylvii

- Tervetuloa takaisin tänne Wembleyn stadionille! Valitan, että jouduimme katkaisemaan lähteyksen varsinaisen peliajan päätyttyä. Jatkoaikakaan ei tuonut ratkaisua, joten siirrymme rangaistuspotkukilpailuun! 100 000 hullaantunutta katsojaa odottaa henkeään pidätellen ratkaisua. Lopputulos selvinnee pian, sillä pallon taakse juuri astelee kaikkien alan harrastajien tuntema ja eräiden suuresti arvostama virtuoosi Richard W. Unger, taiteilijanimeltään Noah the Shipbuilder. Vieressäni on ottelua seuraamassa Hannu Matikka, poikkitieteellisestä tutkimuksesta kiinnostunut harrastelija, joka väittää tuntevansa laivanrakennustekniikkaa. Jalkapallohan on taidetta ja suuri tekniikkalaji, eikö vain?

- Kyllä.

- Mitä tiedätte tästä Richard W. Ungerista?

- Richard W. Unger on laivanrakennukseen erikoistunut British Columbian yliopiston historian professori. Unger on aikaisemmin ansioitunut esimerkiksi te-

oksellaan Duch *Shipbuilding Before 1800: Ships and Guilds*, jossa hän toi esille ansiokkaalla tavalla syitä Hollannin taloudellisen vallan kukistumiseen seuraamalla laivanrakennustekniikan kehittymistä ja erityisesti luonnon tarjoamia resursseja eli rakennusmateriaalien saantia. Mielestäni erittäin mielenkiintoinen näkökulma.

- Aivan. Miten Unger on rankattu muilla foorumeilla tai, eh, stadioneilla?

- Ungerhan on varsinainen alan guru, jonka kirjoituksia olen useasti nähnyt *British Archaeological Reportsin* julkaisuissa. Arvostus on huippuluokkaa, ehkei kuitenkaan Basil Greenhillin veroinen. Unger on myös varsin ennakkoluuloton - amerikkalaiset tutkijathan osaavat tosiaan olla poikkitieteellisiä ja etsiä uusia näkökulmia. Eikä Unger sorru tähän amerikkalaistutkijoiden paheeseen, eli mallien luomiseen ja testaamiseen.

Pallo pilkulla

- No niin, tunnelma tiivistyy... yleisön meteli hiljenee. Unger haroo hiuksiaan, sylkääse ja katsoo miet-

teliäänä palloa. Hän kääntyy ja kävelee pois pallosta... seitsemän, kahdeksan, yhdeksän askelta... vielä pari kolme lisää. Tuomari viheltää pilliinsä - lupa rangais-
tuspotkun ampumiseen on annettu. Ungerin etäisyys pallosta on harvinaisen pitkä. Odotettavissa on varmasti jotain epätavallisen upeaa... vai onko?

- Kyllä. Jo pelkästään kansilehdellä.

- MISSÄ?

- Siis, jo kirjan kansilehdellä luvataan upeita asioita: ikonografista traditiota tutkimalla voidaan löytää paitsi tietysti taiteellisia ja teknologisia ulottuvuuksia, myös sosiaalisia ja taloudellisia ja jopa taiteilijan omia mieltymyksiä suhteessa koko keskiajan tieteesen ja taiteeseen. Taiteilija ja käsityöläinen poikkitieteellisenä tutkimuskohtena... Keskiaika ja teknologia... Noah valittu malliksi... Erittäin mielenkiintoista. Itse asiassa juuri siihen viittaa tuo pitkä välimatka palloon.

- Aiheutuuko pitkistä vauhdista jotain ongelmia?

- Kyllä. Unger ottaa tässä mielestäni liian suuren taakan kannettavakseen. Hänen henkilökohtainen viitekehyksensä on suurempi kuin todellinen teoreettinen

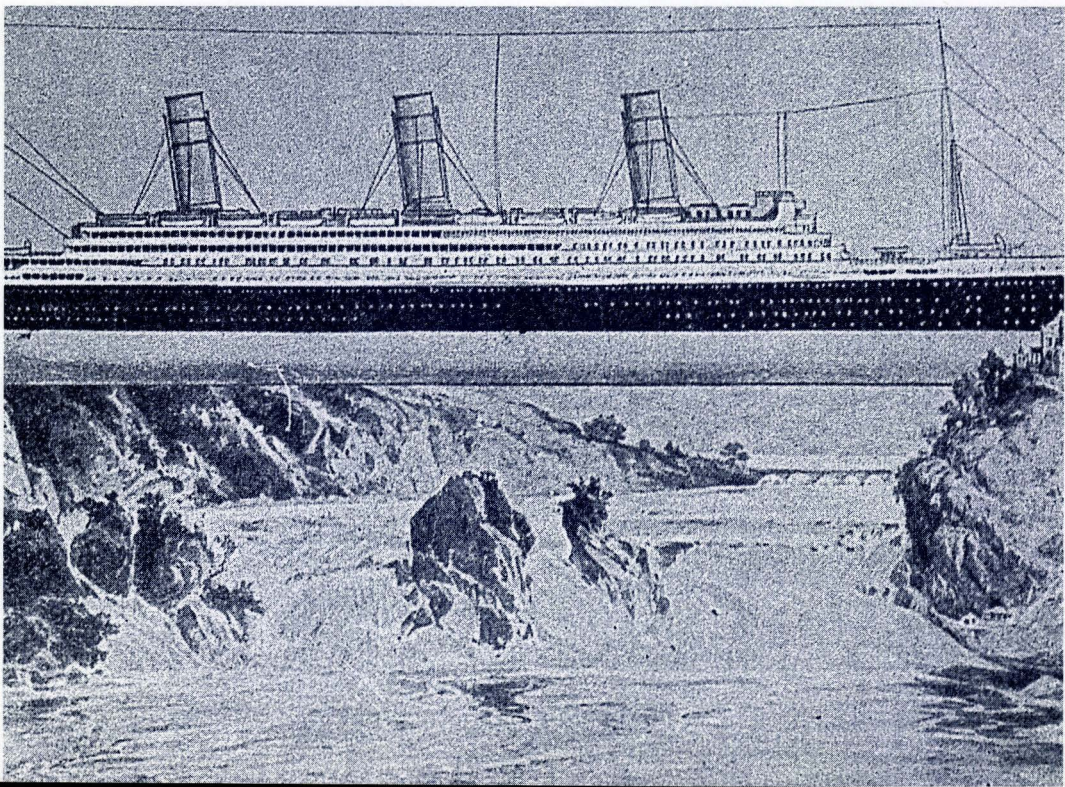
viitekehys. Tutkimustehtävä on mitä mainioin, mutta sen toteuttaminen alkaa muuttua kirja kuluessa mahdolltomaksi. Unger kasvattaa aineistoa aivan liikaa eikä analysoi sisältöä tarpeeksi.

- Dramaattista. Mutta mitä selittää pitkä välimatka palloon? Osaako maalivahti aavistaa oikein?

- Maalivahti osaa todellakin aavistaa. Kirjan alus-
sahan jo mainitaan, että tekijä - kuten kaikki laivateknologiaan perehtyneet - tietää eron eteläisen ja pohjoisen laivanrakennustekniikan välillä. Eteläinen traditio on oikea alanurkka ja pohjoinen traditio on vasen alanurkka. Helppo aavistaa mikä on lopputulos. Itse asiassa ilman teokseen tutustumistakin olisi osannut arvata, millaisten alusten rakentajana Noah kuvataan eri aikakausilla.

Menikö pallo maaliin?

- Hyvät kuulijat! Jotain erittäin dramaattista on tapahtunut! Liput liehuvat, yleisö huutaa seisaaltaan! En näe yhtään mitään! Menikö pallo maaliin?! Mitä

oikein tapahtui?

- Unger antoi maalivahdille liikaa vinkkejä. Vasen ja oikea alanurkka, muistathan? Lopputulos oli liian helposti arvattavissa. Unger ei ole taidehistorioitsija, eikä tarvitsekaan olla. Taide voi olla tekniikan historian avoin kuvastaja. Mutta laivanrakennuksen kehitys ei ole evolutionistista kehitystä. Muistellaanpa, mikä maa oli kulloinkin poliittisessa, taloudellisessa ja uskonnollisessa valta-asemassa, ja mikä vaikutus näillä tekijöillä oli taiteeseen. Mielestäni tätä ei tuotu tarpeeksi hyvin esille.

- Tarkoittaako tämä sitä, että pallo ei mennyt maaliin?

- Ei yksistään. Mutta kuten sanoin, lähteitä korostettiin liikaa. Niiden määrä nousi korkeampaan arvoon kuin niiden tulkinta. Ikonografisia lähteitä esiteltiin kyllä laajasti, mutta niitä ei analysoitu riittävästi hyvin. Mihin unohtui poikkitieteellisyys? Miksi kuvattiin vain käsityöläisiä ja laivanrakennusta? Entä yhtymäkohdat muihin käsityöläisammattien harjoittajiin? Oliko joissakin maissa käsityöläisillä korostetumpi asema kuin toisissa? Koko asiaa olisi voinut vertailla laajemmin. Olisi pitänyt levittää peliä eikä kikkailla keskialueella. Peli olisi näin voitu ratkaista varsinaisella peliajalla. Hirveä määrä lähteitä, mutta palloa ei jaettu! Sitäpaitsi koko tuotoksen lay-out oli suorastaan kammottava! Kuvat olivat aivan väärissä paikoissa. Mitä olisivatkaan kentän laidalle ryhmittyneet kameramiehet pystyneet tekemään?

- Mutta eikö esimerkiksi aloitus, *The Art and Technology: the Connection*, ollutkaan mistään kotoisin? Entä teoksen dokumenttiarvo, sen symbolinen arvo...?

- Huomaa liian pitkä vauhti! Taide ja tekniikka kulkivat teolliseen vallankumoukseen asti käsi kädessä... ja sen jälkeen tieteen tekijät ovat mokanneet. Odotin kyllä jotain, eh, dramaattisempaa. Niille, jotka tuntevat laivanrakennusta, oli kirja mielestäni tyhjä - samoin niille jotka eivät tunne laivanraken-

nusta: yhtä tyhjän kanssa. Tämä on tietenkin oma subjektiivinen käsitykseni.

- Oliko kirja siis täysin epäonnistunut?

- Ei nyt näinkään voi sanoa. Esimerkiksi lähteiden kuvaus oli hyvää, se kuinka kohde - laivat ja niiden rakentaminen - muuttui koko ajan deskriptiivisemmäksi ja luotettavammaksi lähdearvoltaan, ikään kuin dokumentinkaltaiseksi. Luku *Artisan And the Value of Technique* oli kirjan mielenkiintoisin, mutta samalla myös suurin pettymys. Lähteiden merkitystä korostetaan liikaa tässäkin luvussa. Miksi Unger ei tehnyt omia tulkintoja, vaan lainasi koko ajan muita tutkijoita?

- Oliko kirjassa jotain uutta laivanrakennuksesta kertovaa materiaalia?

- Ei varsinaisesti. Jos olikin, niin sitä esiteltiin hyvin varoen. Todellisuudessa esimerkiksi hylkytutkimus saattaa tuoda esille jotain uutta keskiajan laivanrakennuksesta, jolloin Ungerin kirja muuttuisi kertaheitolla vanhanaikaiseksi.

- Siis hyvät kuulijat, pallo ei mennyt maaliin. Potkusta puuttui punainen lanka.

- Juuri niin. Esimerkiksi murroskaudet, niin laivanrakennuksessa kuin taiteessakin, jäivät epäselviksi. Juttu puuroutui mielettömään lähdetulvaan. Ei teos silti ollut huono. Esimerkiksi Luther ja hänen vaikutuksensa oli mielenkiintoinen, samoin katolisuus ja protestanttisuus versus taide ja laivanrakennus.

- Mikä oli Ungerin suorituksessa parasta?

- Mielestäni se, että hän ei toistanut yleisesti alan teoksissa esiintyviä virheitä, kuten syitä limisaumatekniikasta tasasaumatekniikkaan siirtymiseen. 95% kirjoista väittää, että limisaumatekniikasta luovuttiin siksi, että tasasaumatekniikan avulla pystyttiin rakentamaan parempia ja suurempia laivoja. Näinhän asia ei tietenkään ole.

- Tahtoisinpa kuulla teidän selityksenne.

- Tasasaumaan siirtyminen johtui siitä, että laivanrakentaminen rationalisoitiin. Kyllä limisauma-

tekniikallakin pystyttiin rakentamaan varsin suuria ja avomerikelpoisiakin laivoja, kuten viikinkien suurimmat laivat. Ruotsista on myös tietoja vielä 1500- ja 1600-luvuilta limisaumaisista kruunun sotalaivoista, jotka pystyivät kuljettamaan lastin lisäksi 600 hengen miehistön. Mutta tällaisten laivojen rakentamiseen tarvittiin suuri määrä erittäin taitavia ammattilaisia. Mistäpä heitä olisi riittänyt renessanssin aikana, kun lähdettiin toden teolla valtameriä purjehtimaan? Tasasaumatekniikkaan riitti, että yksi mestari piirsi kaaret. Varvilla sitten sata miestä teki käytännön työt ja pari työjohtajaa katsoi, että työ tuli oikein tehdyksi. Alkoi erikoistuminen.

- Mainitsiko Unger kirjassaan tämän mitä väititte rationalisoinnista?

- En ole aivan varma, mutta näin sen haluan ymmärtää. Tässä näkee myös eron pohjoisen ja eteläisen laivanrakennustradition välillä: pohjoisessa taiteilija on kuvannut Noahin yksin ja kirves kädessä - täällä päinhän tehtiin limisaumalaivoja; etelässä

puolestaan Noah esiintyy ilman kirvestä suuren työmiessjoukon keskellä.

Ratkaisiko suoritus mestaruuden?

- Jos nyt tarkastelemme tämän epäonnistuneen potkun merkitystä, niin mitä tässä menetettiin? Mestaruusko?

- Ei lainkaan. Ajattelemalla Ungerin kirjaa pelkkänä johdantona, voimme aloittaa seuraavan kauden uusista ja paremmista asetelmista. Asettamalla tavoitteet oikein, uusi kausi tuo varmasti tullessaan mestaruuden. Toteutetaan se, mihin johdannossa luvataan pyrkiä. Lisää tulkintoja ja vertailevaa tutkimusta. Huomio siihen mikä on tärkeintä eli tulkintaan keskiajan tekniikan, taiteen ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta.

- Kiitoksia teille, hyvät kuulijat! Päätämme suoran lähetyksen Wembleyltä näihin dramaattisiin tunnelmiin. Hyvää yötä.